

NATUR OG MILJØ BULLETIN NORGES NATURVERNFORBUND

**Papir-
innsamling i
Oslo slutt til
høsten**

SIDE 4

**Returpapir rett
i søpla**

side 4

**Nei til PVC i
Danmark**

side 7

**Britene graver
ned akraftverk**

side 6

**Fritt
energimarked
hodepine for
Reiten**

side 8

Kontrabeskjed igjen: Det blir enda varmere

Mens FNs internasjonale klimapanel (IPPC) legger siste hånd på sine anbefalinger til verdens politikere om tiltak mot drivhuseffekten, dukker det stadig opp nye momenter som gjør klimaprognoosene usikre. Tyske forskere mener nå at klimaendringene kan bli mer dramatiske enn tidligere antatt.

Av GUNNAR BOLSTAD

Etterhvert som temperaturøkningene gjør seg gjeldende, kan endringer i havstrømmene føre til at havet mister evnen til å absorbere karbondioksid. Dermed kan drivhuseffekten bli sterkere enn man har trodd, mener forskerne ved Max Planckinstituttet for meteorologi i Hamburg.

Dobbelt økning

Den nye tyske analysen er den første som tar hensyn til de dynamiske effektene som er knyttet til vannsirkulasjonen i havet, skriver det britiske tidsskriftet New Scientist. Ifølge Uwe Mikolajewicz og hans kolleger ved Max Planckinstituttet kan havnivået i Nordatlanten komme til å øke dobbelt så mye som tidligere antatt. Imidlertid kan havnivået komme til å synke i de sørlige delene av Atlanteren.

De tyske forskerne har benyttet en veletablert modell for beregningene sine. Imidlertid har de også puttet inn en ny faktor den effekt en økning i overflatetemperaturen vil ha på havet. Resultatet er, ifølge instituttet, at sirkulasjonen i

havet kan komme til å endre seg i betydelig grad.

Dramatisk

Den mest dramatiske siden ved den tyske analysen er at havet trolig mister noe av evnen til å absorbere karbondioksid (CO₂). Ennå absorberer havet store mengder CO₂, men dersom vannsirkulasjonen endrer seg slik at CO₂ ikke lenger «be-graves» i havet, kan økningen av CO₂ i atmosfæren bli ytterligere forsterket, noe som igjen vil forsterke drivhuseffekten, mener forskerne. Tyskernes konklusjoner kommer etter at drivhusprognosene gradvis er blitt nedjustert det siste året.

Diplomatenes inntogsmarsj

Mens nye klimamodeller stadig er under utvikling, markeres slutten på en forskningsetappe i Sundsvall de siste dagene i august. Da legger FNs internasjonale klimapanel (IPCC = Intergovernmental Panel on Climate Change) fram sine resultater og anbefalinger. Mer enn 300 ledende forskere har vært involvert i utarbeidelsen av rapporten, som vil legge det faglige grunnlaget for verdens andre klimakonferanse i Gene-

ve i oktober/november.

Tre forskjellige grupper har vært i virksomhet, og mens de to første som skulle drøfte naturfaglige årsaker og virkninger av drivhuseffekten forsøksvis har vært preget av vitenskapelig objektivitet, er den tredje gruppen preget av «diplomatenes inntogsmarsj».

Skuffende

Denne gruppen skal gi anbefalinger om ulike tiltak som må settes i verk for å motvirke drivhuseffekten, og det er åpenbart at de ulike lands politiske myndigheter våknet i god tid før konklusjonene ble trukket. Både miljøbevegelsen og ledende miljøbyråkrater fra flere land beskriver konklusjonene som «svake» og «skuffende».

Verdens finansministre forsto plutselig alvoret og klappet igjen lommebøkene, sier en kilde som følger det internasjonale spillet på nært hold.

Det blir derfor en formidabel oppgave deltakerne på klimakonferansen i Geneve står overfor. Der har man sjansen til å ta det første skrittet i retning av internasjonalt forpliktende klimaforhandlinger. Dersom alt går bra, kan disse forhandlingene starte i februar.

Norges Naturvernforbund
 Postboks 2113 Grünerløkka
 0505 Oslo 5
 Bankgiro: 1720.05.00717
 Postgiro: 5 09 46 02
 Ansv. red.: Gunnar Bolstad

Telefon: (02) 71 55 20
 Telefax: (02) 71 56 40
 Prod.: GPG Sats & Trykk as
 Annonser: NMR, (02) 61 62 10
 Prod.: GPG Sats & Trykk as

Ny miljøbok

Det er kommet ut en ny liten komprimert bok for den miljøbevisste forbruker. Det er Otto Risanger som har skrevet den. Den heter «Miljøguiden», er på 61 sider, format 12 cm x 17 cm, og den koster kr: 48,-.

Av HELENE BANK

Risanger har sortert de «miljø-riktige» handlinger alfabetisk, hvilket gjør det enkelt å lete opp et særskilt produkt.

Tipsene som er gitt er overveiende hentet fra Miljøboka, Natur & Miljø, Forbrukerrapporten og tilsvarende svenske og danske publikasjoner.

Et nytt og fint tema som Risanger har tatt opp er «Miljøbevisste dagligvarekjeder», der han har sendt spørreskjema til ulike norske dagligvarekjeder for å høre om deres miljøstrategier. NKL, som distribuerer til Samvirkelaget, Domus og Obs var den eneste som hadde

en miljøstrategi, ellers var det kun Hagengruppen (Rimi 800) som svarte.

Miljøagenter

Risanger har også tatt opp Naturvernforbundets ide med et «Miljøheimevern». Han kaller det miljøagenter og gir endel tips til den som vil gjøre noe aktivt i sitt nærmiljø.

Samlet sett gir nok Risangers bok mindre informasjon enn Miljøboka av Jon Bjartne. Imidlertid har boken et format som gjør den mulig å ha med i vesken eller en stor lomme når du kjøper inn, og prisen er overkommelig for den som ønsker å gi en nyttig presang.

Nye forskrifter

SFT har utgitt nye forskrifter om merking av stoffer og produkter som medfører helsefare. Sammen med forskriftene har de utgitt en stoffliste på nesten 1500 stoffer og stoffgrupper som krever merking, av disse er 220 nye i listen.

Av HELENE BANK

Nesten en tredel av stoffene som krever merking er klororganiske (eller haloorganiske) forbindelser, som Naturvernforbundet ønsker behandlet som en stoffgruppe og utfaset innen 1995, men det spørs om SFT går langt nok.

Produkter som inneholder slike stoffer, må merkes som foreskrevet i listen, med stoffnavn og en eller flere «Risikosetninger» f.eks «FARE FOR KREFT». I tillegg må det stå på emballasjen hvilke sikkerhetsforanstaltninger man må ta ved bruk, oppbevaring og som avfall.

Det er kommet nye risikosetninger som også er av betydning for miljøet, de omhandler fare for kreft, fare for arvelige skader og fare for fosterskader.

Spesielt de to siste punktene er viktige for å kunne velge bort produkter som kanskje får i gavne konsekvenser for våre etterkommere.

Bare ett

Men ved en gjennomgang av hvilke stoffer som eventuelt skulle merkes med risikosetninger om fosterskader eller fare for arvelige skader, fant N&M Bulletin bare ett som SFT mente burde merkes med «Fare for redusert fruktbarhet kan ikke utelukkes», vi fant ingen som krevde merke om fare for arveegenskapene selv ikke de to velkjente miljøgiftene DDT og PCB, som er høyklorerte organiske stoffer. De skal heller ikke merkes med at «produktet bør uskadeliggjøres på en sikker måte», eller «må ikke tømmes i kloakkavløp».

Lyttet til NNV: Veivesenet opp av grøfta

Kjemisk sprøyting av vegetasjon langs veiene skal være avviklet i løpet av fire år. Veidirektoratet har reagert raskt etter at Naturvernforbundet i Hordaland satte søkelyset på denne formen for sprøyting.

Av GUNNAR BOLSTAD

I fireårsperioden skal kjemisk sprøyting bare brukes når det ikke lar seg gjøre å fjerne planter og gress i veikanten maskinelt.

Selv om det blir 10-20 prosent dyrere for Veivesenet å fjerne veksten langs veikantene maskinelt i forhold til å fjerne t med kjemisk sprøyting, ønsker vi å prioritere den maskinelle metoden av hensyn til miljøet, sier driftsdirektør Kjell Levik i Veidirektoratet.

Det kommer stadig bedre maskiner på markedet som kan

gjøre arbeidet enklere for Veivesenet.

53.000 kilometer

Totalt har Statens Veivesenet ansvaret for rundt 53.000 kilometer riks og fylkesveier. Av disse sprøytet man i underkant av 6.500 kilometer i fjor.

Av Glyfosat, som er det kjemiske sprøyemiddelet som blir brukt mest, bruke Veivesenet i fjor omlag 2.700 liter. Dette er mindre enn en prosent av totalforbruket i Norge. Fem fylker brukte ikke Glyfosat i fjor. Glyfosat er et omstridt sprøytemiddel som også brukes av skogbruksnæringen. Natur-

vernforbundet har påpekt faremomenter ved stoffet. Gledelig at Veidirektoratet tar forbundets syn til følge, sier fagsjef Tore Killingland i Naturvernforbundet.

Trafikksikkerhet

Det er hensynet til trafikksikkerhet og veifundament som er den viktigste årsaken til ryddingen av veikantene, sier Levik. Professor i botanikk Olav Gjærevoll er bedt om å gi Veivesenet faglig bistand for å få etablert et plante og blomsterdekke i veikantene som både er pent og mest mulig vedlikeholdsfritt.

Nytt Europautvalg i NNV

Klar melding fra NNVs nye Europautvalg: Miljøavgifter skal brukes offensivt i sammenheng med tilpassingsprosessen til EF i EØS-forhandlingene. Og forbindelsen med miljøvernorganisasjonene i Øst-Europa skal styrkes.

Av LILLY NÆSS

I vil komme med et utspill på bruk av miljøavgifter i forbindelse med statsbudsjettet til høsten et utspill som vil være spesielt myntet på tilpassings-

prosessen til EF i EØS-forhandlingene, lover Europautvalgets leder Tore Brænd.

Det er dessuten viktig å styrke forbindelsene til miljøvernorganisasjonene i Øst-Europa, fordi opplysningsnivået i enkelte av organisasjonene er svært

variabelt. Det viser seg først og fremst ved at de ukritisk godkjenner myndighetenes prognoser for framtidige energibehov.

Europautvalget består av 16 personer fra ulike fagmiljøer.

Vurderer miljøutdanningen

LO og NHO foreslår å opprette en prosjektgruppe som skal se nærmere på miljøutdanningen i Norge. Rapporten skal være ferdig ved årsskiftet.

Prosjektgruppen skal bestå av i alt 13 personer fra henholdsvis myndigheter, forskning og utdanningsinstitusjonene. LO og NHO får to representanter hver, og forskningsinstitusjonene NAVF og NTNF får en

hver. Mens myndighetene får tre representanter fordelt på Miljøvern, Utdannings og forskning, og Oljeog energidepartementet, får ungdoms og miljøvernorganisasjonene bare en representant hver.

Gruppen skal lage en liste med konkrete tiltak som kan styrke norsk miljøutdanning og samordne og utnytte bedre de utdanningstilbudene som allerede eksisterer.

Kritikk mot biomelding

Miljøverndepartementet farer med halvsannheter når de hevder at de får hovedansvaret for utsetting av genmanipulerte organismer. Næringsinteressene får fritt spillerom, mener Marianne Gjorv, som arbeider med bioteknologi i Naturvernforbundet.

Av GUNNAR BOLSTAD

Beslutningsansvaret for utsetting av planter og dyr vil ligge hos fiskeri og landbruksdepartementet. Miljømyndighetene har bare rett til å uttale seg. Miljøverndepartementet har bare beslutningsansvar i spørsmål om utsetting av genmanipulerte mikroorganismer, mener Gjorv, som har rykket kraftig ut mot stortingsmeldingen om bioteknologi i en felles pressemelding med Natur og Ungdom og Bellona.

Genetisk supperåd

Gjorv mener at regjeringens innstilling i bioteknologisaken minner om et genetisk supperåd, der ikke mindre enn fem departementer blir involvert. Det er åpenbart at Miljøverndepartementet skal holdes utenfor den indre sirkel. I det uoversiktlige systemet det legges opp til, er det sosialdepartementet som skal kontrollere den genteknologiske driften, sier Gjorv, som mener at dette kan føre til at vedtak om utsetting av dyr og planter med endrede arveanlegg ikke blir bygget på miljøfaglige vurderinger.

Det verste er kanskje at man ikke har somlet seg til å behandle spørsmålet om patentering av gener. Patenter på genetisk materiale kan ikke godtas, og det er viktig at Norge klargjør sitt syn i forhandlingene med EF, EFTA og GATT, dersom vi ønsker å opprettholde internasjonal troverdighet, sier Marianne Gjorv.

Gunnar Bolstad

Aviser på resirkulert papir

Norske aviser må snarest trykke på resirkulert papir. Det mener Knut Sterud, leder i Naturvernforbundet i Oppland. Han oppfordrer nå miljøbevisste lesere til å legge press på sine aviser, og varsler både lesere og abonnements-boikott hvis resultatene lar vente på seg.

Av LILLY NÆSS

Hensikten er å rette søkelyset mot returpapirskandalen som er på gang, og å bearbeide norsk papirindustri slik at avisene ikke skal behøve å gå til utlandet for å få resirkulert papir.

Avisene skal selvsagt få en rimelig sjanse til å omstille seg. Aviser er også forbrukere. Når leserne ber om å få avisene trykt på resirkulert papir, må avisene føre presset videre. Som storforbrukere av papir kan avisene med tyngde stille krav til sine produsenter og leverandører. Hjelper ikke det, må de skifte leverandører. Jeg vil presisere at forslaget er ment som en oppfordring til å samarbeide om et bedre miljø og en bedre ressursbruk, sier Sterud.

For mens kommuner og frivillige lag og organisasjoner engasjerer seg i papirinnsamling rundt om i landet, så vokser papirbergene fordi det finnes for få norske bedrifter som kan ta imot og bruke returpapir i produksjonen. Amerikanerne dumper returpapiret sitt i Europa og gjør det også vanskelig for norske bedrifter å få solgt papiret til utlandet.

Norsk papirindustri er i ferd med å la framtiden gå fra seg. Men som forbrukere har vi alle makt. Vi kan velge hva vi vil kjøpe og ikke kjøpe. Og denne makten må vi bruke for å styre produksjonen i miljøvennlig retning. At forbrukerne er klar over sin styrke og betydning, blir enda viktigere når både myndigheter og industri viser treghet og manglende vilje til omstilling, sier Sterud.

Slutt på innsamling i Oslo?

Papirinsamlingen i Oslo vil dø ut i løpet av noen få måneder, mener direktør Gunnar Værnes i Oslo Renholdsverk. Pasienten er så syk at man kan like gjerne koble fra respiratoren med det samme, mener Værnes. Oslo kommune bør tenke lenger enn nesa rekker, sier konkurrenten Morten Jahr i Jahrgruppen.

Av LILLY NÆSS

Vi har ingen muligheter for å holde liv i papirinnsamlingen. Dessuten finnes det ikke politisk vilje til å satse på returpapir. Byrådet akter ikke å justere på behandlingsgebyrene, slik at vi kan få inn penger, forklarer Værnes.

For dyre anlegg

Markedet kommer til å bli enda verre, spår Værnes pessimistisk og viser til et skriv der papirgrossistene uttaler at det er krig på markedet.

Mye tyder på at pessimismen henger sammen med Ren-

holdsverkets forventede underskudd i år på 40 millioner. Underskuddet kommer av investeringer i for dyre behandlingsanlegg og at avfall blir transportert til andre steder i landet. Bare på ett firma har Renholdsverket tapt åtte millioner kroner, fordi bedriften har kjørt avfallet ut av byen.

Vi må gjøre forsøk med kildesortering for å gjøre erfaringer med ulike modeller. I verste fall får vi kjøre det på vanlig forbrenning, sier han.

Monopol

Renholdsverket er bare redd for å miste monoopolet på husholdningsavfall, sier Morten

Jahr i Jahrgruppen til Renholdsverkets utspill. Han mener at Oslo kommune bør tenke lenger enn nesa rekker. De pengene de satser nå på returpapir, får de igjen i 2005, sier han.

Børge Ingvaldsen, daglig leder i Elevator tror imidlertid det skal mye til for at papirinnsamlingen i Oslo stopper opp, nå som myndighetene er kommet på banen.

Da må det være på grunn av mennesker som ikke er interessert i at dette skal gå rundt, sier han. Både Jahrgruppen og Elevator lover imidlertid at de skal gjøre sitt for at papirinnsamlingen i Osloområdet fortsetter.

Miljøprofil i praksis: Returpapir rett i søpla

Oslo Renholdsverk har tydeligvis gitt opp allerede: Sjokkerte medarbeidere i Naturvernforbundet var nylig vitne til at returpapiret gikk rett i søpla. En hån mot miljøbevisste forbrukere og et synlig eksempel på myndighetenes handlingslammelse i returpapiersaken, sier kontorsjefen i NNV, Jan Morten Torrissen.

Av LILLY NÆSS

Torrissen var nylig sammen med en medarbeider vitne til at Renholdsverket kastet både søppel og papir i samme bil. Nå vurderer Naturvernforbundet å anmelde Renholdsverket for brudd på avtale. NNV har en skriftlig avtale med Renholdsverket om en returordning og har også investert i nødvendig utstyr. Nå vurderer forbundet å gå til sak mot Renholdsverket.

Vi reagerer sterkt på dette. Det er avtalebrudd, og dessuten syns vi at Renholdsverket opptrer umoralsk i forhold til miljøbevisste forbrukere som vil gjøre noe for å bedre miljøet.

Selv om dette isolert sett er en liten sak, har den viktige prinsipielle sider. Ingen skal få lov til å smykke seg med «grønn profil» uten å ta ansvaret alvorlig, sier Torrissen.

Mistanke lenge

Som mange andre bedrifter og organisasjoner i Osloområdet har Naturvernforbundet en avtale med Renholdsverket om å samle inn papir til resirkulering. Avtalen går ut på at papiret skal hentes hver tirsdag og fredag med en bil spesielt merket for formålet. Naturvernforbundet har flere ganger stilt spørsmålstegn ved Renholdsverkets oppfølging av avtalen senest i et brev til Renholdsverket i midten av mars.

Vi har lenge hatt mistanke om at papiret ikke gikk der det skulle. Nå har vi imidlertid sett det med våre egne øyne. Det samme har imidlertid skjedd før, men da fikk vi stoppet det før papiret ble tømt inn i søppelbilen. Vi fikk da beskjed om at det var en engangsforeteelse, fordi det var feil med papirbilen. Vi er ikke ute etter å henge ut Renholdsverket, for til syvende og sist er det myndighetene som er de ansvarlige. Dette er bare et synlig eksempel på myndighetenes handlingslammelse, sier Jan Morten Torrissen. Saken er nå oversendt Naturvernforbundets advokat som vil vurdere søksmål mot Renholdsverket.

MDs returpapirbevilgning:

En dråpe i havet!

Ikke nok. En dråpe i havet. Skulle vært det dobbelte. Slik kommenterer Renholdsverket i Oslo, Jahrgruppen og Elevator Miljøverndepartementets bevilgning på 15 millioner kroner til papirgjenvinning.

Av LILLY NÆSS

Reaksjonen fra disse tre bedriftene som driver med papirinnsamling fra bedrifter og organisasjoner i Oslo, er identisk: Dette er ikke nok, mener de.

Bare en dråpe i havet, sier Børge Ingvaldsen, daglig leder i Elevator, men han syns det i seg for seg er positivt at myndighetene nå er kommet på banen. Det vil også gjøre det lettere for dem å følge opp, tror han.

Direktør Gunnar Værnes i Renholdsverket synes imidlertid det er rart at departementet bevilger penger uten først å spørre kommunene om det aktuelle behovet. Han tror at be-

hovet for støtte varierer fra kommune til kommune, men at 15 millioner under alle omstendigheter er for lite.

30 millioner ville være en rimelig start, foreslår han. Morten Jahr i Jahrgruppen tror imidlertid at mye avhenger av hvordan pengene er tenkt fordelt. Han peker på at departementet har antydnet at hver kommune kan regne med en støtte på hundre kroner for hvert tonn returpapir som samles inn.

Legges på is

Støtten burde gis til dem som allerede er i gang, og så får heller planlagte prosjekter legges på is, sier Morten Jahr som fraråder andre kommuner til å

starte opp papirinnsamling før de har skaffet seg avsetning på papiret. Jahr etterlyser dessuten offentlige tiltak som har som mål å sikre fortsatt papirinnsamling fra husstandene.

Vi kan ikke opprettholde papirinnsamlingen i Østlandsområdet uten støtte, slik som prisene er nå. Vi har vanskelig for å konkurrere på det utenlandske markedet med dem som får støtte fra myndighetene, når vi ikke selv får støtte. Men vi kan klare oss med to hundre kroner for hvert tonn, sier Jahr. Han mener at det er lavkonjunkturene og tilpassingen til EFs indre marked som gjør at Norge nå får svi.

Næringslivet kommer på banen: Starter returselskap for emballasje

Hvis alt går etter Norges Dagligvareforbunds plan skal det allerede i år startes opp et returselskap som skal gjenvinne emballasje. Men ordningen vil tidligst være i drift til neste høst.

Av LILLY NÆSS

En arbeidsgruppe med representanter for alle berørte næringsorganisasjoner i regi av Norges Dagligvareforbund presenterer nå et forslag til et retursystem på engangsemballasje som plast, glass og aluminiumsbokser.

Forslaget blir nå lagt fram for alle berørte ledd fra detaljister til grossister, og hvis alle er enige, vil forslaget bli presentert for Miljøverndepartementet og Statens Forurensingstilsyn (SFT) i september.

Hensikten er at hver næring selv skal ta hånd om sitt søppel og gjenvinne det. Andre land har allerede lignende ordninger som fungerer svært bra, sier direktør Erik Røsrud i Norges Dagligvareforbund til N&M Bulletin.

Selvfinansierende

Ut fra den kontakten vi har hatt underveis med de berørte næringsorganisasjonene, er det mye som tyder på at vi kommer til å gå inn for forslaget, sier Røsrud, som forklarer at dette systemet også kan ta hånd om andre typer emballa-

sje. Det vil bli selvfinansierende uten støtte fra det offentlige, og vil heller ikke koste forbrukeren noe.

Som en ansvarlig næringsorganisasjon må vi bidra til å løse noen av forsøplingsproblemerne. Men det er klart at det vil bli lettere den dagen søppel blir business. For mens Ola Nordmann ikke engang har våknet, dukker gjenvinningsindustrien opp ellers i Europa. Så kanskje vi gjennom dette kan få norsk industri til å våkne, sier Røsrud.

Miljøvernministeren får ros

Prisverdig og grunn til å gi ros. Kildesortering er helt sentralt i framtidig miljø og ressursutnyttning. Slik kommenterer Knut Sterud, leder i Naturvernforbundet Oppland, miljøvernminister Kristin Hille Vallas pilotprosjekt i Hedmark og Oppland. Men han advarer imidlertid mot å tro at kildesortering er tilstrekkelig.

Av LILLY NÆSS

Sterud er altså fornøyd med miljøvernminister Kristin Hille Vallas utspill om et pilotprosjekt på kildesortering og gjenvinning av søppel i Hedmark og Oppland. Formålet med prosjektet skal være å få prøvd ut et systematisk opplegg for å kildesortere og gjenvinne avfall som glass, plast, metaller, batterier, organisk og miljøfarlig avfall i et større geografisk område.

Prosjektet som er et svar på tiltakspakken for Mjøsa skal starte opp i løpet av året og er beregnet å være i full drift før den olympiske ild tennes i Lillehammer i 1994. Meningen er at alle kommunene i de to fylkene kan delta.

Ingen sovepute

Knut Sterud advarer imidlertid mot å la dette prosjektet bli en sovepute for andre fylker.

Både staten og andre fylker bør få til lignende ordninger. Kildesortering av avfall er en så konkret sak at det bør løses ganske raskt. Når Japan får det til med to hundre millioner innbyggere, bør vi også klare det vi som bare har fire millioner, mener Sterud. Selv om han synes dette utspillet fra miljøvernministeren er positivt, er han ikke like fornøyd med arbeidet hennes når det gjelder å løse problemene med returpapiret som hopper seg opp.

15 millioner er ikke nok. Miljøverndepartementet må sørge for at det ikke blir stans i mottaket, sier Sterud.

Takk for støtten!

ADVOKAT
BENGT-ERIK NERGAARD

PB 9589 Egertorget,
0128 Oslo 1
Tlf. (02) 33 44 60

SJØFOSSEN
KRAFTLAG A/S
8140 INNDYR

HELLIK TEIGEN A/S
Jern og metallforretning

PB 2, 3301 Hokksund, Tlf. (03) 75 36 22
Kjøp og salg av jern og metaller,
samt brukt materiell etc.

KVERNUSVIK
SKIPSVERFT
7250 MELANDSJØ

Sandnes
elektrisitetsverk
Hoveveien 9 - 4300 Sandnes
- Telefon (04) 66 60 40

GREPA-FORSTE AS
6150 ØRSTA

NO-HA
NO-HA HOLDING A/S
Forusbeien 40, Postboks 322, 4033 FORUS, NORWAY

EF-kommisjonens mål:

Fri konkurranse på energi

EFs indre energimarked er iferd med å bli en realitet. Her er noen av kravene fra EFkommisjonen som skaper hodebry for olje og energiminister Eivind Reiten under EØS-forhandlingene:

- ★ Fri konkurranse.
- ★ Endringer i konsesjonslovgivningen
- ★ Fri tilgang til informasjon på priser.
- ★ Rørledningsnett skal bygges ut felles bruksrett.

Av LILLY NÆSS

Konsesjonspolitikken og forholdene for norsk offshoreindustri vil bli mest problematisk i EØS-arbeidet, uttalte olje og energiminister Eivind Reiten til Dagbladet i forrige uke. EFs holdning griper altså rett inn i Senterpartiets standpunkt om full nasjonal råderett over norsk olje og gass.

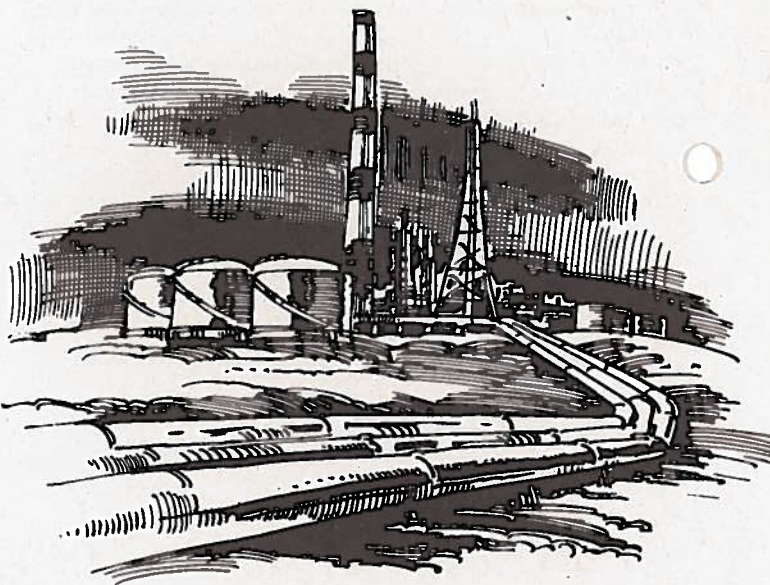
Lubbers

Ifølge forsker Martin Sæter ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt, etterlater EFkommisjonens utredninger og forslag til direktiver ingen tvil om at det indre markedet også vil omfatte energimarkedet. Det er i den sammenheng interessant å merke seg forslaget fra den nederlandske statsminister Ruud Lubbers om et europeisk energifelleskap.

Han foreslår også et europeisk konsesjonssystem for naturgass som kan løpe parallelt med nasjonale konsesjonssystemer i produksjonslandene. I den forbindelse nevner han spesielt de norske gassforekomstene som han antar kan komme inn for å dekke opp behovet i Europa etter hvert som de nederlandske kildene tappes ut.

Fri konkurranse

Men hva er det så kommisjonen foreslår i forbindelse med et indre energimarked? Først og fremst fri konkurranse. Derfor må konkurransevilkårene være mest mulig like når det gjelder energitilgang og energipriser. Omgjøringen av Statkraft til et aksjeselskap fra 1992 og dermed et mer mar-

kedsrettet selskap må ses i lys av dette.

Kommisjonen ønsker videre å bygge ut rørledningsnett til å dekke hele fellesskapet og innføre felles bruksrett til dem. Det må også kreves pristransparens det vil si åpen tilgang til informasjon når det gjelder priser. Kommisjonen vil også ha slutt på monopolene. Det vil igjen si at de vil ha slutt på at norske selskaper kontrollerer salget av gass.

Underordner seg

En felles energipolitikk forutsetter at de enkelte medlemsland underordner sin nasjonale energipolitikk så vel under fellesskapets målsettinger og regelverk, som under den løpende politiske beslutningsprosess på fellesskapsplan. Kravet om tilpassing til det felles regelverk gjelder selvfølgelig også

selskapene, private som statlige, skriver forsker Martin Sæter her ved Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) i tidsskriftet Internasjonal Politikk.

Det er tydelig at jo lenger realiseringen av det indre markedet kommer, desto mer effektivt kan kommisjonen presse på også når det gjelder energimarkedet, skriver Sæter.

Energi er altså kommet med i Kommisjonens langtidsprogram, men ikke i hvitboken. Det skyldes, ifølge Sæter, sterk motstand fra særinteressene særlig fra energiselskapene, det vil si gassindustrien. Men det skal også være sterk motstand fra organisasjonen for offentlige selskaper på fellesskapsplan (CEEP), blant annet mot kommisjonens planer om et åpent marked for gass og elektrisitet.

Økt vekst i strid med miljøet

Slik som EFs indre marked fungerer i dag er det helt i strid med hensynet til miljøet. Det spørs om det finnes virkemidler nok til å motvirke de negative miljøkonsekvensene av den økonomiske veksten. Slik kommenterer Naturvernforbundets energikonsulent Tore Brænd miljøkonsekvensene av et indre energimarked innen EF.

Av LILLY NÆSS

Brænd mener at et slikt indre energimarked kan medføre uheldige konsekvenser for miljøet, blant annet økt press på Norge for å produsere mer gass og olje.

Det gjelder spesielt hvis konsesjonslovgivningen oppheves. Økt utvinning øker også faren for utslipp og miljøforurensing. Men dette er også et ressurs-spørsmål. Er det for eksempel riktig å utvinne alt med en gang, eller skal man ta hensyn til dem som kommer etter oss og ta det over litt lengre tid? Dette er som kjent ikke evigvarende ressurser, sier Tore

Brænd til N&M Bulletin.

Økt gass og oljeutvinning kan erstatte forurensende og miljøfarlig energi som kullkraft og atomkraft i for eksempel Øst-Europa, men vi må ikke øke tempoet for mye. De negative miljøkonsekvensen kan bli for store. Vi godtar ikke dagens miljøskader, men det har ikke akkurat skjedd revolusjonerende forbedringer verken når det gjelder sikkerhet mot utblåsing eller evne til å samle opp oljesøl etter utslipp, sier Brænd.

Han ser også uheldige miljøkonsekvenser av et indre energimarked når det gjelder vannkraft.

Markedet bestemmer

Begynner vi å eksportere store mengder vannkraft til utlandet på faste kontrakter, kan pres-set øke på for å bygge ut mer. Det avgjørende er nå at vi får beholde vår vassdrags og vernepolitikk, sier Brænd som frykter at markedet vil komme til å bestemme tempoet slik at hensynet til profitt blir det avgjørende, og at politiske hensyn vil bli satt til side.

Han tror også det er et åpent spørsmål hvorvidt EFkommisjonen vil ta nødvendige miljøhensyn, eller å la miljødelegelsene fortsette.

Reiten får det med teskje:

Mer olje gir mer forurensing

Olje og energiminister Eivind Reitens utsagn om at økt oljeutvinning ikke går på bekostning av miljøet blir nå møtt med hoderysten både i SFT og i Naturvernforbundet. Økte utslipp er en automatisk konsekvens av økt utvinning, selv om reglene overholdes, sier avdelingsingeniør Ingunn Valvatne i SFTs jevernnavdeling.

Av LILLY NÆSS

Det var i forrige uke olje og energiminister Eivind Reiten uttalte til Arbeiderbladet at langsiktige gassleveranser er det beste tiltaket for å redusere bruken av fossile brenslers i Øst-Europa. Han mente også at miljøorganisasjonene gjør miljøet en bjørnetjeneste ved å gå imot en slik økning, og at økt olje og gassutvinning ikke går på bekostning av miljøet.

Avdelingsingeniør Ingunn Valvatne i SFTs oljevernnavdeling viser til problemene i oljeindustrien med utslipp av oljeholdig borekaks (stoff som brukes for å holde oljebrønne-

ne åpne) som dumpes i sjøen. Disse utslippene har vært såpass store og alvorlige at SFT nå ønsker å skjerpe regelverket, i form av et forslag som nå er ute på høring.

Skade på fisk

Det er blant annet påvist olje i fisk som lever rundt plattformene, noe som er uheldig for norsk fiskeeksport, forklarer Valvatne. Økte transportmengder vil dessuten medføre økt risiko for akutte utslipp. En videre opptrapping av boreaktiviteten vil føre til økt risiko for utblåsing. I tillegg kommer utslipp til luft, sier Valvatne.

Misforstår

Også Naturvernforbundets energikonsulent, Tore Brænd, har sitt å si om Reitens utsagn: Det synes som om man her tenker mer profitt for oljeselskapene enn akkurat miljøforbedringer i Øst-Europa. At miljøvern og næringsliv kan forenes er også vi i Naturvernforbundet interessert i, men ikke på denne måten. Vi ønsker at Norge prioriterer energiøkonomisering og rensetiltak i Øst-Europa, hvor norske bedrifter kan bidra, sier Brænd, som synes at Reiten her minner mer om Hydrodirektøren enn Senterpartiets olje og energiminister.

Takk for støtten!

PLM
MOSS GLASSVERK A/S

UNITOR
Unitor Ships Service

NORWELD
ET LINCOLN NORWELD SELSKAP

ALFA@MEGA

 Christiania Spigerverk AS
Postboks 4224 Torshov 0401 Oslo 4

 COLGATE-PALMOLIVE NORGE AS
Vollsvelen 13 B
Postboks 196
1324 Lysaker
Tlf. 02-59 00 25
Fax 02-59 18 64

Vannkraft; energien som kommer igjen og igjen og igjen....
 ØSTFOLD ENERGIVERK A/S

DET NORSKE VERITAS
Det norske Veritas
er en frittstående institusjon
som arbeider for å sikre liv, miljø og verdier.

Danmark støtter a-kraft

Danmark støtter den videre utbyggingen av europeisk atomkraft, selv om de egentlig er i mot. Danske skattepenger kan komme til å finansiere det planlagte gjenvinningsanlegget i Dounreay et anlegg som Danmark er en av de argeste motstanderne av.

Av GUNNAR BOLSTAD

Det er i EFs ministerråd at Danmark har stemt for at EF via Euratom skal øke sine lån til den europeiske atomindustrien med omlag åtte milliarder kroner. Siden 1977 har den samlede låneramme fra EF til Euratom kommet opp i over 30 milliarder kroner.

Greenpeaceprotest

I et brev til statsminister Poul Schlüter minner Greenpeace om at Danmark sammen med de andre nordiske landene har protestert kraftig mot de britiske planene om et gjenvinningsanlegg i Dounreay. Nå kan man komme i den paradoksale situasjon at Danmark er med på å finansiere et anlegg som både regjering og ganske særlig opinion er sterkt kritiske til.

Så sent som 25. juni har miljøvernminister Lone Dybkjær protestert skriftlig mot gjenvinning av brukt atombrensel ved forsøksreaktorene i Dounreay.

Energiminister Jens Bilgrav-Nielsen, som selv er atomkraftmotstander, vedgår overfor Information at det ikke alltid er så greit å være EF-medlem: Det er ingen tvil om at vi i denne saken er bundet til å støtte noe som vi egentlig er i mot, sier statsråden.

Statsminister Schlüter må nå forklare seg om saken for Folketinget.

Gjør som strutsen: Atomindustrien stikker hodet i sanden

Britisk atomkraftindustri har funnet løsningen på hvordan man skal beskytte nedkjørte atomkraftanlegg og avfallet fra dem: Man graver simpelthen ned hele kraftverket.

Av GUNNAR BOLSTAD

Innen år 2030 kan den britiske kystlinjen være pepret med nye landemerker i form av kunstige voller og åssider, skriver New Scientist. Under dem vil det skjule seg de radioaktive restene av nedlagte atomkraftverk. Planene har allerede møtt kraftig motstand fra miljøhold.

Istedet for å demontere de nedslitte anleggene og ta hånd om det radioaktive avfallet på tradisjonelt vis, vurderer altså det statseide Nuclear Electric andre metoder. Ved å bygge jordvoller over kraftverkene, regner selskapet med å kunne spare milliarder av pund.

Vollmetoden vil kunne redu-

sere avfallsmengdene som ellers ville blitt deponert i fjellgrunn og vil dessuten kunne redusere behovet for industriell behandling av avfallet en prosess som utsetter arbeiderne for stor strålingsrisiko.

«Picnicmodell»

Miljøorganisasjonen Friends of the Earth (FoE) reagerer kraftig på planene. Landskapsarkitektur er ingen løsning. Denne «picnicmodellen» er ikke egnet til å møte de sikkerhetsproblemene som radioaktivitet fra kraftverkene medfører, sier Simon Roberts i FoE.

En talsmann for Countryside Commission, en parallell til Statens Friluftsråd, er noe mer positiv til planene, men mener likevel at kunstige bakketopper i

flate kystlandskap vil kunne fortone seg nokså merkelig.

Desperat industri

Britisk atomkraftindustri sliter i motvind. De 14 atomkraftverkene er klart ulønnsomme, med en kraftpris på helt opp til en krone pr. kWh. Ulønnsomheten ble klart demonstrert da Margaret Thatcher proklamerte privatisering av kraftverkene. Ingen næringslivsfolk våget å satse penger på aksjer i kraftverkene.

Trolig satser den britiske atomindustrien nå på å trå vernet til fastlåste klimaforhandlinger løfter atomkraft fram som et reelt alternativ til olje og kull. I første omgang velger de altså å spare noen milliarder på å stikke hodet i sanden.

Japan møter atommotstand

Japanske myndigheter har møtt uventet sterk motstand mot planene om å bygge 40 nye atomkraftverk fram til år 2010. En voksende antiatomkraftbevegelse stikker kjegger i hjulene for planene.

Av GUNNAR BOLSTAD

Det blir stadig vanskeligere å finne lokalsamfunn som er villig til å være vertskap for atomkraftverk, sier en talsmann for et av atomkraftselskapene til det japanske nyhetsbyrået Asahi.

Økt behov

Selv om Japan er et av de mest energieffektive land i verden, regner myndighetene med at energibehovet vil øke med 38 prosent over de neste 20 årene. For å møte dette behovet, akter man å øke antall atomkraft-

verk fra 39 til 79 innen år 2010. Dersom denne planen blir realisert, vil atomkraft stå for omlag 17 prosent av Japans energiforsyning, mot ni prosent i dag.

Men planen møter altså motstand fra et stadig økende antall motstandere av atomkraft. Planene kritiseres for ikke å nevne risikomomentene, og kraftselskapene som skal bygge anleggene har i det siste vært nødt til å betale lokalsamfunn store summer for å få dem til å godta atomkraftverk i nærheten.

Økte utslipp

Selv om Japan vrir energiforsy-

ningen bort fra fossile brenslere, vil utslippene av karbondioksid likevel stige dramatisk. Innen år 2000 vil utslippene øke med nye 16 prosent, noe som vil bety CO₂-utslipp på 340 millioner tonn i året. Japan er allerede nummer fire på listen over CO₂-syndere i verden.

I mellomtiden satser de teknooptimistiske japanerne store midler på et internasjonalt forskningsinstitutt i Kyoto som skal finne opp nye rensedinger mot drivhuseffekten. CO₂-fri dieselmotor, rensing av CO₂ og andre finurlige usannsynligheter står på forskningsprogrammet.

Se opp, Hydro: Nei til PVC i Århus Amt

Kampen mot PVC griper om seg. Århus Amt i Danmark vil nå skifte ut PVCholdige produkter med mer miljøvennlige varer.

Av GUNNAR BOLSTAD

Danmark er et av de landene som har kommet lengst i kampen mot det miljøskadelige plaststoffet PVC. Nå er det altså fylkesmyndighetene i Århus Amt som har satt foten ned for det omstridte stoffet.

Det er Grenå sykehus som har gått i spissen for å få fjernet

PVC i fylket. Mange av forbruksproduktene på sykehus er laget av PVC. Eksempelvis har man allerede erstattet de 10.000 parene plastovtrekksko som man brukte årlig med alminnelige tresko.

Alternativer

Fylket har nå nedsatt en egen arbeidsgruppe som skal klarlegge omfanget og bruken av

PVCprodukter. Deretter skal man utarbeide en liste over konkrete alternativer, slik at innkjøpsansvarlige kan få mulighet til å velge produkter uten PVC. Flere av medlemmene i arbeidsgruppen er innkjøpsansvarlige ved de ulike sykehusene i fylket.

Danmark importerer hvert år omlag 60.000 tonn ren PVC.

egen politikk, sier Alison Ross i Marine Conservation Society.

Norsk oppdrett

Norske myndigheter har ennå ikke tatt stilling til hvem som skal ta ansvaret for å overvåke reduksjonen av forbruket av dichlorvos. Statens Forurensningstilsyn har i et brev til Miljøverndepartementet foreslått at Fiskeridepartementet skal overvåke nedtrappingen av stoffet.

Forøvrig er SFT i ferd med å innføre nye forskrifter for bruk av antibiotika i norske oppdrettsanlegg. Antibiotika som faller gjennom anlegget og ned mot bunnen, skal umiddelbart samles opp og destrueres. Det finnes allerede teknologi som kan gjennomføre denne prosessen på tofire minutter.

Nordsjøavtalen til tross:

Farlig fiskemedisin fortsatt i bruk

Britiske fiskeoppdrettere får lov til å fortsette medikamentbehandlingen av fisk med det giftige stoffet dichlorvos, til tross for regjeringens bestrebelser på å redusere forbruket.

Av GUNNAR BOLSTAD

Det er det britiske departementet for landbruk, fiskeri og matvarer som har forlenget oppdretternes lisens til å bruke medikamentet Aquaguard i ytterligere to år.

Aquaguard er tidligere kjent som Nuvan, et omstridt middel som også norske fiskeoppdrettere har benyttet seg av. Medikamentet inneholder altså det svært giftige stoffet dichlorvos. Den siste Nordsjøkonferansen i mars vedtok at dette stoffet skal forbys og landene som har undertegnet avtalen er enige om at forbruket i første om-

gang skal halveres innen 1995.

Nuvan har ifølge tidsskriftet New Scientist vært årsaken til at store mengder marine organismer i nærheten av oppdrettsmøer har dødd, spesielt i skotske fjordarmer. Nuvan har også vært satt i forbindelse med den enorme økningen i øyesykdommer på laks.

Slår tilbake

Britiske miljøorganisasjoner reagerer sterkt på myndighetenes beslutning. Departementet burde gitt strengere regler, for på den måten å tvinge fram nye alternativer. Lisensforlengelsen slår tilbake på regjeringens

NORSAS
A/S NORSK SPESIALAVFALLSELSKAP
Pb 94, 1324 Lysaker
Tlf. (02) 73 08 40

HOV – DOKKA

A/S VAFOS BRUG
A/S HOLMEN-HELLEFOS

Våre bedrifter har lange industrielle tradisjoner (100 år) for produksjon av meget miljøvennlige produkter. Våre enheter er små i treforedlingsammenheng, men samtidig blant de to ledende bedrifter innen våre europeiske markeder.

Ved Kragerø produserer vi miljøvennlig mekanisk tremasse for kartong og trefiberbrett. Våre råstoffer er de fornybare ressursene trestokker og vannkraft.

Ved Drammensvassdraget produserer vi bokpapir fra miljøvennlig tremasse. Vi anvender ikke klor, men peroksyd for å oppnå tilfredsstillende lyshet.

Våre to treforedlingsbedrifter er datterselskap av NEA-gruppen som er tilsluttet Orkla Borregaard-Konsernet.

Miljøvennlig produksjon

Miljøvennlig drift

**TRONDHEIM
ENGINEERING A/S**

INDUSTRIVEIEN 37
7080 HEIMDAL
TELEFON (07) 88 04 40
TELEFAX 88 02 18
TELEX 55503 TRENG N

500 tonn kvikksølv fra DDR

Mer enn 500 tonn kvikksølv slipper ut fra østtyske kilder hvert år. Utslippene kommer først og fremst fra kvikksølvbasert kloralkaliproduksjon og forbrenning av brunkull.

I takt med at DDR åpner seg for innsyn, kommer det alarmerende rapporter om miljøforholdene. Kvikksølvrapporten er nylig offentliggjort av universitetet i Magdeburg, men de østtyske myndighetene

har kjent til den siden 1986.

Omlag 70 prosent av utslippene går til luft. Resten fordeles likt mellom vann og jord. Det er særlig to store fabrikker som produserer klor og lut som er de største synderne. Men også brunkullforbrenningen til energiformål bidrar med omlag 150 tonn i året.

Til sammenlikning slipper Sverige ut omlag tre tonn kvikksølv i året.

(Miljøaktuelt)

Ta oppvasken for hånd!

Nesten alle oppvaskmidler til manuell oppvask er miljømessig akseptable, mens de fleste maskinoppvaskmidler er miljøfarlige, ifølge en undersøkelse som er foretatt av den svenske Naturskyddsföreningen.

Oppvaskmidler til manuell

vask er tilpasset etter hva hendene tåler og er derfor de mest skånsomme. Med maskinmidler er det motsatt, de er konstruert for å løse opp matrester og inneholder derfor en masse farlige kjemikalier, blant annet klor.

(Miljøaktuelt)

EN BÆREKRAFTIG UTVIKLING

OPPLAND SKOGSSELSKAP

★ Oppland Skogselskap er en ideell organisasjon med formål å fremme den langsiktige ressursoppbygging i skogen.

★ Oppland Skogselskap leverer 9 millioner planter hvert år. For hvert tre som hogges i fylket, plantes 2-3 nye.

I tillegg fornyes skogen med minst like mange planter fra frøbærende trær.

★ Oppland Skogselskap samarbeider med andre ideelle organisasjoner, blant annet Naturvernforbundet i Oppland. Som samarbeidseksempel kan nevnes skogreising og miljøarbeid i Afrika, nærmere bestemt Uganda.

OPPLAND SKOGSSELSKAP

Biri Planteskole
2820 BIRI

Økologisk landbruk bra for miljøet

Økologisk landbruk fører til at erosjon og avrenning av fosfor blir redusert. Likeledes belastningen av tungmetaller. Energien blir bedre utnyttet og kulturlandskapet blir mer variert. Dette er noen av konklusjonene i en studie om økologisk jordbruk som Norsk Økologisk Landbrukslag (NØLL) har gjort for Statens Forurensningstilsyn (SFT).

Av LILLY NÆSS

Studien viser at økologisk jordbruk med vekstskifte, stor andel engareal, lav gjødsling og stort spredeareal for hvert dyreslag vil føre til mindre erosjon og avrenning av fosfor enn et vanlig ensidig drevet gårdsbruk.

Økologisk landbruk kan gi positive miljøeffekter ved at energien blir bedre utnyttet. Belastningen av tungmetaller reduseres, artsmangfoldet økes og kulturlandskapet blir mer variert, sier seksjonssjef Morten Svelle i SFT. Han under-

streker imidlertid at det vil kreves god naturfaglig og agronomisk innsikt for å kunne realisere alle miljøfordelene som kan oppnås.

Det er trolig mulig å oppnå en del av de samme positive effektene på miljøet ved å legge om til mer miljøvennlig drift, det konvensjonelle landbruket. Men generelt drives økologisk landbruk mer allsidig og mindre intensivt enn konvensjonelle bruk. Økologisk landbruk vil kunne ha en viktig funksjon som idebank for nye miljøvennlige løsninger i landbruket, sier Svelle.

Veidirektoratet feilinformerer

Vegdirektoratet gir feil informasjon om trafikkstøyen i Norge. Ikke hundre tusen men over en million nordmenn er plaget av trafikkstøy det vil si hver tredje innbygger. Det er Ove Bengt Berg, daglig leder i Aksjon Nærmiljø og Trafikk (ANT) som sier dette i en kommentar til Vegdirektoratets pressemelding om «støysvak asfalt».

Av LILLY NÆSS

Den såkalte «støysvake asfalten», som Vegdirektoratet lanserer med brask og bram, har ikke den positive miljøeffekten som de vil ha det til. For det første skal denne asfalten i år bare legges på 0,23 prosent av vegnettet i Norge. For det andre legger samferdselsmyndighetene opp til en trafikkvekst på 40 prosent fram mot årtusenskiftet. Og øker farten øker jo også støyen. Dermed blir virkningen den stikk motsatte

av hva Vegdirektoratet gir inntrykk av støyplagene vil heller øke, forklarer Berg. Han forteller også om at Vegdirektoratets overingeniør i samme pressemelding referer til at en reduksjon på tre desibel tilsvarer at trafikkmengden halveres. Men reduksjonen i støynivået må være det dobbelte for at vi skal oppleve støyreduksjonen som en vesentlig forbedring, sier Berg som hevder at omtrent hver tredje innbygger er plaget av støy over trivselsgrensen på 55 desibel.

MILJØKOMMUNEN OPPDAL

Felleskjøpet Trondheim

avd. Oppdal

A/S INSTALLASJON
AUT. INSTALLATØRFORRETNING
7341 OPPDAL

Opdalingen

7340 Oppdal

FYLKES-
LANDBRUKS-
KONTORET

7340 OPPDAL
13. spesialforretninger!

Gilde
Bøndernes Salgslag

RIIS
RIIS GLASSINDUSTRI A.S.

PROVEN BIL
OPPDAL AS

MILJØVENNLIG
TRANSPORT

NSB Biltrafikk Trondheim

OPPDALSSAGA A.S.

INDUSTRIOMRÅDE NORD - 7340 OPPDAL

OPPDAL KOMMUNE

GRANMO
CAMPING
7345 DRIVA

17 hytter - Handikappvennlig
(074) 24 147

Sverre Hage

BAKERI - KONDITORI
7340 OPPDAL
TLF. 074/21 002 - PRIV. 20 342
BANKGIRO 4268.08.02171

OPPDAL TURISTKONTOR
Postboks 50, N-7341 Oppdal
Telefon: 074 - 21 760
Telefax: 074 - 20 888

TRØNDELAG
MEIERI
AVD. OPPDAL

kongsvold fjeldstue
TELEFON 074/24 080

TURISTHEIMEN MOTELL
VANDREHJEM ***
7340 OPPDAL TLF. 074-21 330

GRØSETH
KAFETERIA

Aunevn. 2, 7340 Oppdal

BREV

Navn/bedrift: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Kan sendes
ulfrankert
i Norge.
Adressaten
vil betale
porto en.

JA, jeg vil abonnere på *N&M Bulletin*

Naturvernforbundets nyhetsbrev *N&M Bulletin* kommer annenhver uke. Abonnement gjelder for ett år.

Jeg vil abonnere på _____ eksemplar(er) av hvert nummer.

Abonnementstype (sett kryss):

- ☐ Institusjoner/bedrifter kr. 250,-
- ☐ Privatpersoner (ikke-medlemmer) kr. 150,-
- ☐ Privatpersoner (medlemmer) kr. 120,-
- ☐ TILBUD! 2 måneder GRATIS!
- ☐ Jeg vil bli medlem, kr. 200,-

SVARSENDING

Avtale nr. 109 000/5 Pb.

NORGES
NATURVERNFORBUND

Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5

Skandinavisk ENØK-senter

Det skjer en masse på ENØK-fronten i de nordiske land. Men det er lite systematikk i arbeidet. Vi vil derfor opprette et eget ENØK-senter som kan samle inn og spre informasjon i Skandinavia, sier Jan Moen, ENØK-sjef i Oslo Lysverker.

AV ODDVAR LIND

Vi søker Nordisk Råd om støtte til et skandinavisk ENØK-senter. Det skal bli et lite, men effektivt senter. Det skal bli selvfinansierende og vi setter i gang selv om vi ikke får økonomisk støtte. Men det kan bli en trang fødsel, sier Moen, som samarbeider nært med ENØK-miljøene i Norden.

Gratis sparepærer

I Danmark har et av de store kraftselskapene, SEAS, delt ut 240.000 sparepærer gratis til sine abonnenter. Det er noe alle vil tjene på, og det skjer helt i tråd med Brundtland-kommisjonens anbefalinger.

Danskene er også kommet godt i gang med energimerking av elektriske artikler. Nå angis

det hvor mye strøm vaskemaskinen bruker, dermed kan forbrukeren orientere seg på egen hånd og velge energivennlige produkter.

Vi burder få til en felles merking i Norden. Danskene, som er med i EF, har jo satt i gang på egen hånd. Her hjemme har NEMKO sagt seg interessert i å teste og merke slike produkter. Vi håper derfor å komme i gang så fort som mulig, sier Moen.

Oslo neste

Moen vil gjerne følge opp den danske suksessen på hjemmebane. Når høstmørket legger seg over Oslogryta, skal innbyggerne inviteres til «lysfest». De skal få tilbud om sparepærer til 6070 prosent rabatt, lyspærer som er mer energivenn-

lige enn de vi har i dag. Dette er et initiativ som vi tar sammen med Norges Energiverkforbund, presiserer Moen.

I Oslo regner vi med et sparepotensiale på 30 GWh pr. år på lys i bolighus. For elektrisk husholdningsutstyr ligger det på 625 GWh i året, og 475 GWh for varmtvannsberedning. Isolering av gulv og vegger vil gi rundt 180 GWh, mens bedre vinduer vil gi 125 GWh i året.

Regnestykket forutsetter at kjent ny teknologi erstatter den som brukes i dag innen år 2005. Dette potensialet, omlag 1440 GWh, kommer i tillegg til de 2000 GWh pr. år som er beregnet tidligere.

Opplyste byer

Det er altså mye å hente her.

Alt tyder på at ENØK-potensialet i Norge er større enn det de offisielle beregningene viser (24,5 TWh for el og olje til sammen). Bare til belysning bruker Norge 60 prosent mer energi enn Sverige. Ingen byer i verden er mer opplyst om nat- ta enn de norske, kan flyge fortelle.

Det vi må huske på, er at enhver kilowatt strøm vi sparer, kan bety en kilowatt «CO₂-fri- el» til eksport. Det vil tjene miljøet på kontinentet, og det vil gi penger i kassa for Norge. Hvorfor er politikerne så passive, spør den entusiastiske ENØK-sjefen.

I Sverige er prisen på de nye sparepærene blitt rimelig konkurransedyktig. De kan nå kjøpes i 170 butikker over hele landet. Etter bruk kan pærene kastes i avfallsbeholdere som finnes på bensinstasjonene. Et slikt system burde vi også kunne få i Norge, siden sparepærene inneholder ørsmå mengder miljøskadelige stoffer, avslutter Jan Moen.